

Moderne tijd

In de eerste decennia van de negentiende eeuw maakten veel kolonies in Latijns-Amerika zich los van hun Spaanse en Portugese moederlanden. Hierbij passen de volgende gegevens:

- 1 In de Verenigde Staten werd vanaf 1820 een begin gemaakt met de Industriële Revolutie.
- 2 De Amerikaanse regering erkende snel de zelfstandigheid van de nieuwe onafhankelijke staten van Latijns-Amerika.
- 3 De Amerikaanse president Monroe waarschuwde in 1823 de Europese koloniale mogendheden niet te proberen Latijns-Amerika opnieuw te koloniseren.

4p 16 Leg uit:

- welk verband er bestond tussen gegeven 1 en gegeven 2 en
- met welk kenmerkend aspect van de negentiende eeuw het optreden van president Monroe verklaard kan worden.

Veel Duitsers zagen aan het einde van de negentiende eeuw en het begin van de twintigste eeuw hun land als een "*verspätete Nation*", een natie die, letterlijk, 'te laat kwam'.

2p 17 Licht dit toe door:

- aan te geven in welk opzicht Duitsland in vergelijking met Groot-Brittannië en Frankrijk 'te laat kwam' en
- een oorzaak te noemen voor dit 'te laat komen' van Duitsland.

Twee beweringen:

- 1 Dat Duitsland een volwaardige parlementaire democratie werd, was een gevolg van de Eerste Wereldoorlog.
- 2 Dat in Duitsland de parlementaire democratie ten onder ging in de jaren 1930, was ook een gevolg van de Eerste Wereldoorlog.

2p 18 Beredeneer de juistheid van elke bewering.

In 1925 ondertekende de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Gustav Stresemann het Verdrag van Locarno. In dit verdrag spraken Duitsland, Groot-Brittannië en Frankrijk af, dat de westelijke grens van Duitsland gegarandeerd was en beloofde Duitsland om Frankrijk niet aan te vallen. De oostgrenzen van Duitsland bleven onderwerp van discussie. Je vraagt je af of het beleid van Stresemann meer continuïteit vertoonde met het beleid van Bismarck of met het beleid van Wilhelm II.

3p 19 Geef voor Bismarck en voor Wilhelm II de kern van hun buitenlands beleid weer en maak vervolgens duidelijk met wiens beleid de politiek van Stresemann meer continuïteit vertoonde.

Gebruik bron 9.

Stel: je maakt een werkstuk over Duitsland en je vindt deze foto. Je wilt deze foto gebruiken als illustratie bij de paragraaf over de politieke polarisatie in de Republiek van Weimar.

- 3p **20** Maak een toelichting bij deze foto waarin je:
- met een verwijzing naar de foto aangeeft waardoor deze het onderwerp van de paragraaf uit je werkstuk illustreert en
  - duidelijk maakt wat de overeenkomst was tussen de opstelling van de communisten en de opstelling van de nationaalsocialisten tegenover de Republiek van Weimar en
  - een verklaring geeft voor de toename van de politieke tegenstellingen in Duitsland die uit de foto is af te leiden.

Na de Rijksdagbrand vond de Duitse politie geen aanwijzingen dat er sprake was van een van tevoren geplande actie. Toch werden er vijf personen gearresteerd. De Nederlander Rinus van der Lubbe werd na een lange rechtszaak als enige veroordeeld en door onthoofding geëxecuteerd. De vier andere aangeklaagden, één Duitse en drie Bulgaarse communisten, werden vrijgesproken.

- 2p **21** Geef aan:
- wat het voordeel voor de NSDAP was om uit te gaan van een georganiseerde actie door communisten en
  - dat je uit de afloop van het proces tegen de verdachten van de Rijksdagbrand kunt beredeneren dat Duitsland nog geen totalitaire staat was.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog bombardeerden Britse en Amerikaanse bommenwerpers op grote schaal Duitse industriesteden. Doelwit daarbij waren niet alleen de fabrieken, maar ook de woonwijken van de Duitse steden.

- 2p **22** Geef aan:
- bij welk kenmerkend aspect van de eerste helft van de twintigste eeuw deze strategie paste en
  - welk politiek motief de Britten en de Amerikanen hadden om na de oorlog de schade van deze bombardementen in hun bezettingszones snel te herstellen.

Gebruik bron 10.

Een interpretatie:

De tekenaar gebruikt een historische West-Europese tegenstelling om de Sovjetvisie op de toetreding van West-Duitsland tot de NAVO weer te geven.

- 4p 23 Licht deze interpretatie toe door, telkens met een verwijzing naar de bron, aan te geven:
- welke historische tegenstelling de tekenaar laat zien en
  - welke mening over de West-Duitse toetreding tot de NAVO in de prent wordt weergegeven.

Gebruik bron 11.

President Kennedy hield zijn beroemde *Ich bin ein Berliner*-toespraak kort na de bouw van de Muur in Berlijn.

President Reagan houdt zijn toespraak in Berlijn vele jaren later, als de internationale verhoudingen sterk veranderd zijn.

- 3p 24 Plaats beide toespraken in hun eigen tijd door:
- de Oost-Westverhouding omstreeks 1963 en omstreeks 1987 te typeren en
  - een verklaring te geven voor de verandering in de Oost-Westverhouding die blijkt uit de toespraak van Reagan.

Gebruik bron 12 en 13.

Zowel Willem als Behrendt geven in hun tekening een visie weer op de burgeroorlog in Angola.

- 5p 25 Licht dit toe door aan te geven:
- met een verwijzing naar elke prent welke overeenkomst er bestaat in de visies op het conflict in Angola die uit de prenten blijkt en
  - (per prent) wie volgens de tekenaar verantwoordelijk lijkt voor dit conflict.

In de jaren 1970 ontstond in Nederland veel publiciteit rond acties van 'Dolle Mina'. Deze actiegroep van jonge vrouwen maakte zich sterk voor gelijke rechten van mannen en vrouwen op alle terreinen. Zo floten zij mannen na op straat om seksistisch gedrag aan de orde te stellen en demonstreerden zij bij het Amsterdamse stadhuis om pasgehuwde bruiden op het verlies van hun zelfstandigheid te wijzen.

Met de naam 'Dolle Mina' eerden zij Wilhelmina Drucker (1847-1925), een voorvechtster van gelijke rechten voor vrouwen.

- 2p 26 Leg uit welk kenmerkend aspect uit de negentiende eeuw **en** welk kenmerkend aspect uit de twintigste eeuw past bij actiegroep 'Dolle Mina'.

Moderne tijd

bron 9

Op 22 januari 1933 maakt Willy Römer een foto van een demonstratie van de NSDAP voor het hoofdkwartier van de Duitse Communistische Partij in Berlijn. Elders in Berlijn vinden die dag negentien antifascistische tegendemonstraties plaats.

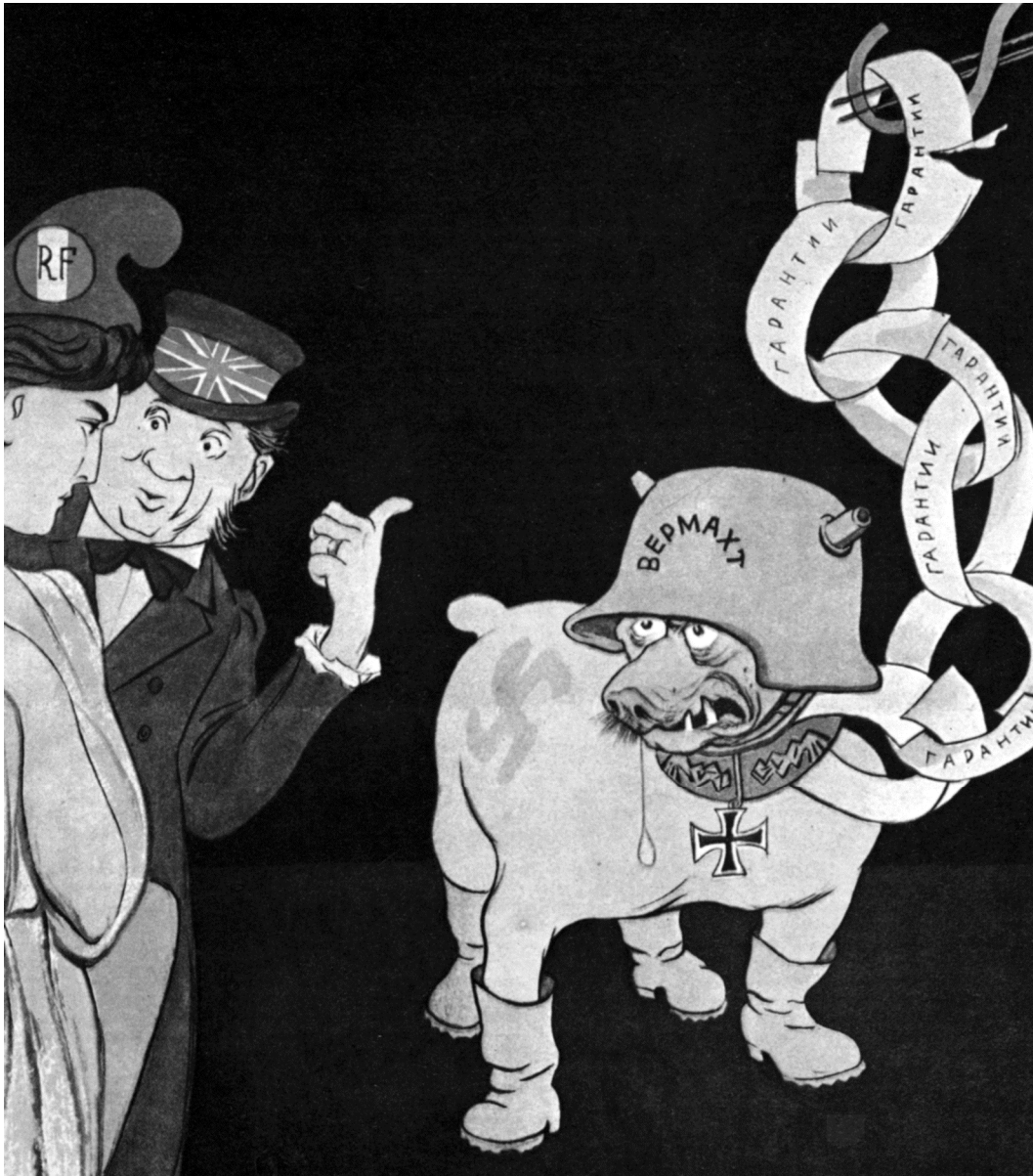
Toelichting:

Op de linkerkant van de gevel staat (in vertaling): "In hun geest voorwaarts in de strijd, tegen oorlogsdreiging, fascisme, honger en kou, vóór arbeid, brood en vrijheid."

Op de hoek hangen de portretten van Lenin (de eerste leider van de Sovjet-Unie), Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg (de vermoorde leiders van de Spartakisten).

bron 10

In 1954 verschijnt deze spotprent in het satirische Sovjet-tijdschrift *Krokodil* naar aanleiding van de discussie over de toetreding van West-Duitsland tot de NAVO:

Onderschrift:

"Geen angst, hij ligt aan de ketting."

Toelichting:

Links staan Frankrijk en Groot-Britannië, op de helm van de hond staat "Wehrmacht" (het Duitse leger), op elke schakel van de papieren ketting staat "waarborgen".

bron 11

In 1987 houdt de Amerikaanse president Ronald Reagan een toespraak in Berlijn, op dezelfde plaats als zijn voorganger Kennedy:

In de jaren vijftig voorspelde Chroestsjov: "We zullen jullie begraven." Maar in het Westen zien we nu een vrije wereld die een mate van rijkdom en voorspoed heeft die zich in de geschiedenis van de mens nog niet eerder heeft voorgedaan. In de communistische wereld zien we fouten, technologische achterstanden, een dalende volksgezondheid en zelfs gebrek aan basisproducten, zoals voedsel. (...)

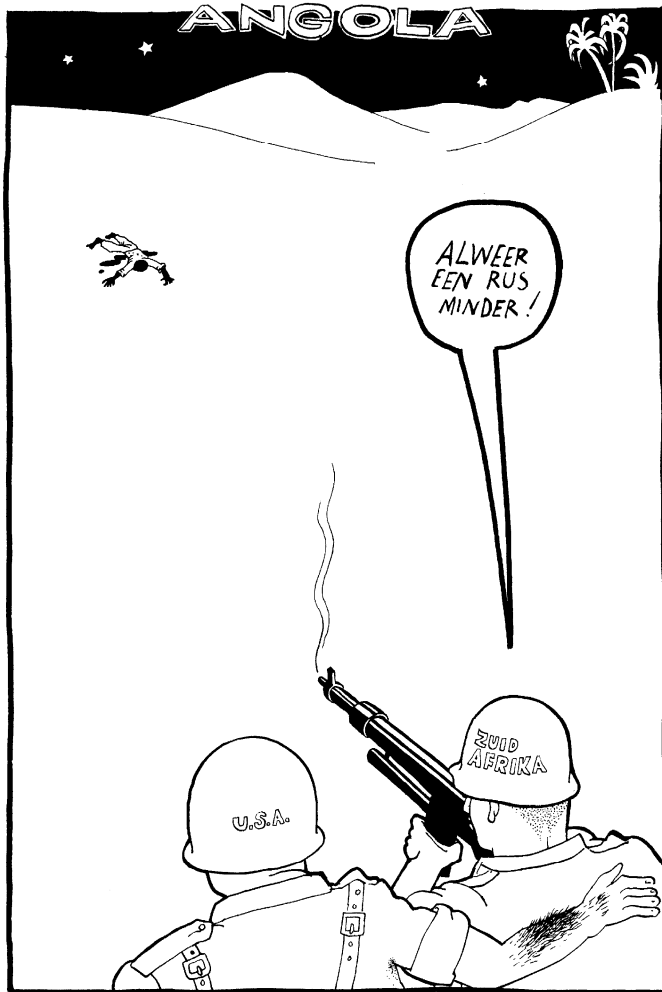
En nu lijken de Sovjets zelf, op beperkte wijze, het belang van vrijheid te gaan begrijpen. We horen veel vanuit Moskou over een nieuw beleid van hervorming en openheid. Sommige politieke gevangenen zijn vrijgelaten. Bepaalde buitenlandse nieuwszenders worden niet langer gestoord. Sommige economische bedrijven hebben toestemming om met een grotere vrijwaring van staatscontrole te opereren.

Er is één gebaar dat de Sovjets zouden kunnen maken dat onmiskenbaar zou zijn, dat drastisch de zaak van vrijheid en vrede zou bespoedigen.

Secretaris-generaal Gorbatsjov, als u vrede zoekt, als u welvaart zoekt voor de Sovjet-Unie en Oost-Europa, als u vrijheid zoekt: (...) Meneer Gorbatsjov, breek deze muur af!

bron 12

Op 1 januari 1976 verschijnt deze prent van Willem in het weekblad *De Nieuwe Linie*:

Toelichting:

Bovenaan de prent staat: "Angola".

Op de helm van de figuur links staat: "U.S.A.", de Verenigde Staten.

Op de helm van de figuur rechts staat: "Zuid-Afrika".

De Zuid-Afrikaan zegt: "Alweer een Rus minder!"

bron 13

In 1976 verschijnt deze prent van Frits Behrendt in het dagblad *Het Parool* met als ondertitel: "Angola voor de Angolezen!":

Toelichting:

De figuur links heeft het gezicht van de Russische partijleider Leonid Brezjnev, de figuur rechts heeft het gezicht van de Cubaanse leider Fidel Castro.

Op het schild staat: "MPLA", op het automatische geweer in Russisch schrift: "USSR" (de Sovjet-Unie).

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.